

פרשת
ויצא
גליון 189
• תשע"ח •

מתורתם של רבותינו

משנת חכמים

עבודה ה' בכל המצבים ♦ הרה"ג רבי ינון גמליאל שליט"א

משנת היום

אופק רכסים

4:04 ..... הדלקת נרות

6:19 ..... זריחה

סו"ק"ש:

8:05 ..... מג"א

8:14 ..... (מג"א 72)

8:53 ..... גר"א

9:44 ..... סו"ז תפילה (ב)

11:26 ..... חצות

4:34 ..... שקיעה

5:14 ..... צאת השבת

5:46 ..... ר"ת

העלון השבועי

נתב

להצלחת התורם שליט"א

וכני משפחתו

זכות זו תעמוד לו לכני

חיי ומזוני כשפע וברוח

אמו"א.

להערות והארות ולמשלוח חומר לעורך

בפקס: 153-4-653-1557

לתרומות והנצחות

בטל: 054-84-68706

ובמוקד "גדרים פלוס" קרן תורתנו קוד 103

לקבלת העלון במייל: Mishnatar@gmail.com

לא בא לומר יצא-והלך, דזה כבר נכתב לעיל מיניה, אלא בא ללמד מאיזה מצב ודרגה בא, ואל איזה מצב הוא הולך להתמודד. בא מבאר שבע - מקום קדוש, שם שהו אבותיו, שם נטע אברהם אשל והפיץ שמו של הקב"ה, שם יצחק המשיך דרך אביו והפיץ את האמונה מאותו מקודם קדוש ומעולה והגבוה מבחינה רוחנית. משם יצא אל עולם מלא תאוות הנקרא 'חרנה' - שמשם יוצאת חרון אף ה' בגין מעשיהם המקולקלים.

ובזה יובן, דדווקא שם תיקן תפילת ערבית, שזמנה בלילה - הוא עת החשכות היורדת לעולם. באותן שנים שיה ספון באהלה של תורה, ללא קשר עם הוויות עוה"ז, שהוא זמן של אור, אז, לא שייד לתקן תפילת ערבית. דזהו זמן של יום וכבר תיקנו אבותיו תפילה לזמן זה. אבל ערבית זמנה בזמן חשכות ובא ללמד שגם במקום שיש חושך, ולא רואים שום ניצוץ של אור יש להתייחד עם הבורא. עד אז לא טעם טעם של חשכות. רק כשיצא מאותו מקום גבוה אל מקום החשכות והשפלות מיד תיקן תפילת ערבית ללמד שהדבר הראשון שיש לעשות במצב כזה שהוא עת משבר, הוא לשפוך שיח לפניו יתברך.

והשיבוהו בחלום להיות בבחינת 'סולם', שאף שהוא מוצב ארצה וצריך להתעסק בחומר, אך צריך לדאוג שראשו מגיע השמימה גם במצב כזה אפשר להשאר דבוק בה' יתברך ולהעלות את כל קנייני החומר לקדושה להיותם כלי שרת בבית ה'. ודווקא סולם הראו לו. שתפקיד הסולם לשמש לעליה וירידה, ללמד שמי שנשאר במסגרת תמיד יוכל לעלות, ואפי' אם יש ירידה יכול שוב לעלות ולא יפול, המסגרת משמשת שמירה מנפילות. ע"י התורה ידע להשתמש בעניני החומר ולקיים את ייעודו, בשלמות "סולם" גימטריא "ממון",

כשאצלו זה הבל הבלים?

לכן דרשו במדרש רבה "ויפגע במקום", ביקש לעבור ונעשה לו העולם כולו כמין כותל לפניו - כאילו נפגש בכותל מולו - ממש כמו תאוונה חזיתית. זה היה המצב שבו היה נתון יעקב אבינו, לכן פתח הכתוב "ויצא"

"הסולם"

הוא כלי נצרך בכל

בית, אך יש לזכור שהסולם

אינו רהיט, לא משאירים אותו

לנוי באמצע הבית. וכשאיננו משמשים

לעליה, מיד מסיירים אותו ומשכיכים

אותו במחסן. לרמז על עניני עוה"ז

שלא לעשותם עיקר, רוב הזמן

יש להתרחק מהם ולעסוק

בעניינים הרוחניים"

שבע",

מבאר

מסד

"עֵינֵינוּ רְאוּ"

מערכת "משנתה של תורה"
מבקשת מאת כל מי שזכה, ולו במעט,
להסתופף בציליו של

מזן המשגיד זצוקלה"ה

וענינו ראו ולא זד, עובדה, הנהגה או מעשה מיוחד,
להעלות את הדברים על הכתב, למען יעמדו ימים רבים,
ונזדה בצילם עד ביאת נו"א צדק, עת ידגנו ויקומו שוכני עפר.

ניתן לשלוח לפקס: 153-4-653-1557
או לדוא"ר: mishnatar@gmail.com
כמו"כ ניתן לכתוב במחברות אצל נציגינו בבתי המדרש

ישיבת כנסת חזקיהו - הרב י. מ. קניגסברג
ביהמ"ד מאורות - הרב דב סוקולובסקי
ביהמ"ד שבת אחים - הרב שאול מילגרום
ביהמ"ד גניחי הישיבות - הרב אליהו עמנואל | הרב הדריאל קרפדן
ביהמ"ד בית יצחק - הרב אברהם יואל
ביהמ"ד אהל מלכה - הרב יצחק הגרל
ביהמ"ד היכל משה - הרב מנחם שקדי

למה זקוקים בה

לפני כ-22 שנים ניגשתי למשיגה זקוקים להתייעץ עימו בעניין הכוללים שאני בחסדי ה' זוכה להחזיק - כולל ערב ויום שישי ושבת קודש בביהכנסת רשב"י ביישובנו הנפלא. באותה התקופה נקלעתי לחובות ומצב הכוללים היה בכי רע. בצר לי, פניתי למרח המשיגה, והבעתי בפניו את מר לבי ושבצוני מחוסר ברירה לסגור את הכוללים, אלא שפוחד אני מביטול תורה ח"ו שיגרם מסגירת הכוללים.

שאל המשיגה, מי הם הלומדים כוללים? אמרתי לו, אברכים שלומדים סדר א ו-ב' ככולל יום, ובכולל לומדים סדר ג'. בתגובה שאל אותי: 'אברך' מה מקצועו? ענית: 'תורתו אומנותו'. המשיך המשיגה ואמר: 'אברך שקם בבוקר מתפלל שחרית, אוכל פת שחרית ואח"כ הולך לסדר א', ובצהריים חוזר מהכולל אוכל צהריים נח קמעה והולך לסדר ב', אחרי סדר ב' הולך לביתו ואוכל ארוחת ערב, אם האברך הזה שקדן ומתמיד הרי הוא לוקח גמ' ולומד לבד, או עם חברותא, אך ישנם שאינם בדרגה כזו, כך שאם אין לו מסגרת תורה עוסק בצרכי הבית, או עם ילדיו וכו' ומאבד את הערב בביטול תורה. הנה אתה זוכה שעל ידך האברך הזה, יושב ועוסק בתורת ה' שעתים ביכול ערב' ולומד, הזכות שלך עצומה! ולא רק זה, הרי כתוב בחז"ל: 'הלומד תורה בלילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום', בזכות הכולל ערב האברך לומד סדר א ו-ב' בדרגה אחרת לגמרי - חינו של הקב"ה משוך עליו.

מאותו זמן היה המשיגה תומך בנו בסכום כסף מדי חודש בחודשו. וב"ה מפיו אנו חיים עד היום, ולמרות המהמורות שעברו עלינו, עד היום הכוללים קיימים, וקול התורה נשמע ברמה.

חבל על דאבדין ולא משתכחין. (אברהם כהן | גבעה ג')

בקשה

א"ה בכל שבוע נפרסם כמה עובדות, הציבור נקרא למען זיכוי הרבים לשלוח למערכת כל עובדה היכולה להועיל לכלל. גם בעילום שם.

בהערכת רבה
הערכת

'לנהלם בנהת וכוז'שר'

אליו דווקא מעצם היותו במקום קדוש. אולם יעקב אבינו מרום מדרגתו אמר, אילו ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה.

♦ שוב יום אהר ♦

"אנשים דואגים, שמא לא תהיה להם פרנסה, אבל לא דואגים שמא ימותו. ובאמת - כל זמן שחיים מוכסחת להם פרנסה, ואילו על החיים צריך לחשוב, שוב יום אחד לפני מיתתך."

עדיף שלא לקבל את הבטחות נפלאות כאלו ובלבד שלא אחטא.

"וידר יעקב נדר לומר אם יהיה אלוקים

עמדי ושמרני בדרך הזה ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש"

לומד מכאן השל"ה הק': 'זאת שאלת הצדיקים מאת השם, לא ישאלו המותרות רק הדבר ההכרחי בלבד שאי אפשר לאדם שיחיה בלעדיו. ובידוע כי נטיית אדם אחר בקשת המותרות הוא גורם לו מהומות רבות, ועל כן כל איש ירא את השם ראוי לו שיהיה שמח בחלקו ושיסתפק במעט, ושלא יתאוה המותרות, וייטב לבו ביראת השם'

כך גם האדם המכור לעישון, הינו מסכן... מסופר על אחד מאדמורי"י גור, שהציע לו אדם להריח את הטעב"ק שברשותו. הגיב האדמורי"ר - האף הינו האיבר היחיד בגוף האדם בו אין לאדם תאוה, וכי חסר לאדם תאוות שאני צריך להוסיף עליו "כמה שאדם צריך פחות, אדם מאושר יותר..."

נטפי עונג שבת ויו"ט שטרם ראו אור מאת בעמח"ס 'לקח טוב'

משנת הלקח

חובת ההשתדלות

השכם והערב שהכל הוא רק קנס בלבד. ובהתאם לכך עלינו להקפיד לעשות רק את ההכרח הנדרש, בדיוק כמו שאדם מתיחס לחובתו לשלם מיסים וקנסות. אין ספק שכאשר הוא נדרש לכך הוא משלם רק מה שמכריחים אותו, ומשתדל בכל כוחו להפחית את הקנס. זהו באמת רצון ה', בנידון דידן. לצמצם את פעולות ההשתדלות, ולעשות רק את מה שנדרש כדי לצאת ידי חובת השתדלות.

כאשר נתבונן בנפשנו, נבחין שרחוקים אנו מאד מהגישה הנכונה לנושא ההשתדלות. כל אחד יכול לבדוק את הדבר אצל עצמו, ולהיווכח שכאשר יש לו סיבות ה"מבטיחות" את מצבו, הוא שמח ורגוע. לעומת זאת כאשר אנו נלכדים למצב בו איננו מצליחים להבחין בסיבות אשר יושיעונו, אנו מאבדים עשתונות ושואלים בדאגה: "מה יהיה?"

אין ספק שהנסיון בנידון זה אינו קל, אולם בכוחנו להקטין אותו, ע"י שנגיל את עצמנו לתת להשתדלות את משקלה הנכון. אמנם לא ניתן לצפות מאיתנו להסתפק בהשתדלות של עשיית כמין מרוב סמוך לראשנו. אבל נדרש מאתנו ללמוד מיעקב אבינו, ולהשתדל לעשות השתדלות נכונה. בכך נזכה לסייעתא דשמיא, לזכות לישועות ה' במיעוט השתדלות.

דברים אלה מבוססים על ההבחנה במתות חובת ההשתדלות, שנגזרה עלינו מעת חטא אדם הראשון קודם החטא היתה החובה להשליך כל יבנו על ה' לגמרי, וכדברי הרמח"ל במסילת ישרים (פרק כא) והיה עלינו לדעת שבדאי לא יחסר לנו מאומה מכל צרכנו, לפי מה שמוקצב לנו כמאמר חז"ל "מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה". וכן אמרו אין אדם נוגע במוכן לחברו, ואפילו לא כמלוא הנימה.

לפי זה יכול היה האדם לשבת בטל, והגזירה היתה מתקיימת. ואכן אדם הראשון זכה שקודם החטא הכין לו הקב"ה את מזונותיו, ולא הוצרך לדאוג לפרנסתו כלל. ומכיון שחטא אדם הראשון, קנס אותו הקב"ה בקנס של "בזיעת אפיך תאכל לחם", קרי - השתדלות. ומאז הוטל עלינו לטרוח ולעמול לפרנסתנו ולשאר ענינים. אולם חייבים אנו לדעת ולהבין כי הכל שקר, ואין הפעולה מהווה סיבה לתוצאותיה. כי מעשי ידינו אינם תורמים מאומה להצלחת המעשים, הכל קצוב מראש השנה ואין הזיעה מאכילה לחם אלא רק דבר ה' בלבד!

הגזירה של חובת ההשתדלות כוללת גם את הטעיה המביאה אותנו לחשוב כאילו מעשי ידינו מולכים את תוצאות הפעולות הנעשות על ידינו. עלינו לשנן לעצמנו

בין הדברים אשר עלינו להתחזק בכל עת ובכל שעה, זה עניני אמונה ובטחון, והמסתעף מזה הוא נושא ההשתדלות. בפרשת השבוע אנו קוראים על השתדלות שעשה יעקב אבינו כדי להינצל מחיות רעות בזמן שינתו. על הפסוק "ויקה מאבני המקום וישם מראשותיו", אומר רש"י: "עשה כמין מרוב סמוך לראשו, שירא מפני חיות רעות".

כל המתבונן בדברים, עומד ותמה וכי זוהי הדרך להינצל מחיות רעות, הרי רוב גופו נשאר עדיין חשוף לסכנות, שכן "מרוב", האבנים הקיף רק את ראשו? על מדוכה זו עמד הסבא זצ"ל מקלם, ותלמידו הגר"י לוינשטיין זצ"ל מביא בספרו "אור יחזקאל-שיחות אלול" (עמ' 30) את תירוץ ה"סבא", ומרחיב את הדברים.

עלינו לדעת, כך אומר הגר"י יחזקאל, כי חובת ההשתדלות הינה "קנס" אשר הוטל עלינו, ומכווח אנו מצויים לפעול את הפעולות הנדרשות במידה הנכונה ובאופן הנדרש. כלומר, עלינו לזכור שאנו האבנים, במקרה דנן, מגינים על האדם! אלא דבר ה' הוא המצילנו אי לכך, כיון שהיו ליעקב אבנים במידה שהספיקה להגן על ראשו בלבד, לפיכך יצא בזה ידי חובת ההשתדלות.

יציאת צדיק מן העיר עושה רושם ♦ הרב אברהם כהן*

אותו.

בפסוק השני בפרשה כתוב ויפגע במקום וילך שם וכו' וכשקם יעקב משנתו אמר אכן יש אלוקים במקום הזה ואנוכי לא ידעתי, מרן הרב עובדיה יוסף זצוק"ל הביא פי' יפה, מצינו במדרש שאמרו חז"ל ד' דמויות ישנם בכיסה הכבוד ואלו הן: דמות אריה מלך החיות, דמות נשר מלך העופות דמות כרום שהיה על הארון בבית המקדש. ודמות צורתו של יעקב אבינו ע"ה בחיר האבות. וכשיעקב נרדם ירדו מלאכי השרת לראות מי זה הצדיק הגדול שיש, וראו שצורתו מוכרת להם מכיסא הכבוד אמרו להם יעקב: עד עכשיו ידעתי שרק ג' דמויות יש בכסא הכבוד. אריה, נשר, וכרום, אבל שגם אני ידעתי שרק אכן ר"ת אריה, כרום נשר, יש במקום הזה "בכיסא הכבוד" ואנכי לא ידעתי כלומר שגם אני שם לא ידעתי והוסיף הרב עובדיה זצ"ל ואמר שתיבת אנכי ר"ת אריה כרום נשר יעקב שכל הארבעה האלה כולל אני חקוקים בכסא הכבוד זה לא ידעתי.

מי נשאר בעיר יצחק ורבקה שהרגישו בחסרונו של יעקב הצדיק, אבל אברהם ויצחק אבינו שיצאו מערים למקום אחר לא נשאר שום צדיק רק רשעים ורשעים לא מרגשים בחסרונו של הצדיק.

בהמשך הפרשה כתוב שיעקב אבינו ביקש מהקב"ה שיתן לו בגד ללבוש ולחם לאכל לכא' לא מוכן מה יעקב אבינו מבקש מהקב"ה, וכי מה עושים בבגד ולבשים אותו ומה עושים בלחם אוכלים אותו יעקב אבינו היה צריך לבקש שיהיה גדול בתורה, שידוך טוב בנים צדיקים?

אלא התשובה: יש אנשים שיש להם בגדים יפים חליפות יפות מהודרות והם לא יכולים ללבוש אותם משום שהם חולים ומאושפזים בבית חולים כל הזמן ולובשם את הפיזי'מה של בית החולים וכן לגבי הלחם יעקב ביקש לחם לאכל, למה משום שיש אנשים שאסור להם לאכל לחם, ומאכל כזה וכזה משום שהם חולים בכל מיני מחלות לכן יעקב אבינו ביקש בגד שילבש אותו ויהנה ממנו ולחם שיאכל

מעיר עובדי אלילים ורשעים. והם לא הרגישו את צדקתם וגדלותם של אברהם ויצחק אבינו שישבו בעירם. וממילא לא הרגישו ביציאתם.

מספרים על הגאון המלבי"ם זצ"ל שהיה רבה של העיר בוקרשט והיו המשכילים ואנשי הרפואה בעיר מציקה לו ולא הניחו את ידם גם להלשין עליו למלכות עד אשר נאלץ לעזוב את העיר, והעזי אחד ממנתגדיו לקנטרו בדברים ואמר לו, כבוד הרב כתוב בתורה בפרשה ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה וכו'. רש"י במקום או' שיציאת צדיק מן העיר עושה רושם. בזמן שהצדיק בעיר הוא הודה זיוה והדרה יצא הצדיק מן העיר פנה זיוה הודה והדרה. והנה כאן רואים אנו את רבינו יוצא מעירו לא פנה לא זיוה ולא הדרה של העיר?

השיב להם המלבי"ם ז"ל מיניה וביה בעצם גם אברהם ויצחק אבינו עזבו את העיר ולא נאמר בהם פנה זיוה הודה והדרה של העיר משא"כ אצל יעקב אבינו. למה? משום שיעקב אבינו יצא מהעיר באר שבע

*גבעה ג'. ועיינו במדור 'עיינינו ראו' כיצד עודד ותמך מרן המשגיח זצוק"ל בכולל ערב רשב"י.

גידוני הלכה
שתנעוררו
ונתלבנו בבי
מדרשא

משנת
הלכה

איסור שאלת צרכיו בשבת ♦ הרב אברהם מינצור

שתקינו.

ואפשר ליישב ע"פ הגמ' בברכות דף כ"א והאמר רב נחמן כי הינון בי רבה בר אבוב בעו מיניה הני בני רב דטעו ומכרי חול בשבת מהו שיגמרו ואמר לן גומרים כל אותה הברכה התם גברא בר חיובא ורבנן הוא דלא אטרחוהו משום כבוד שבת ע"כ הרי דמעיך הדין ראוי לומר י"ח ברכות רק בגלל כבוד שבת לא הטריחו, אולם במדרש תנחומא ריש פרשת וירא כתוב וז"ל ולפיכך אין מתפללין בשבת שמונה עשרה שאם יהיה לו חולה בתוך ביתו נזכר ברופא חולי עמו ישראל והוא מיצר והשבת ניתנה לקדושה לענוג ולמנוחה ולא לצער ולכא' לפ"ז אם התחיל הברכה יפסיק מיד ולא יסיים לא דברי הגמ', ובאמת כתב האור זרוע שם [בסימן קצט] דהא דבגמ' בברכות כתוב דגומר הברכה אויל כהירושלמי דטופס ברכה הותר בשבת וי"ח ברכות הם טפס ברכה רק לא הטריחו בשבת.

ואפשר לומר דהא דאמרו בגמ' דגומר הברכה ס"ל גם כסברת התנחומא שאין שואל צרכיו משום שלא יתא מיצר רק בגמ' אמרו דמותר לסיים הברכה משום טופס ברכה, אבל סתם בקשות שאינם בנוסח טופס ברכה אסור לומר מטעם שלא יתא מיצר, ולכן אבינו מלכנו אין לומר כי יש שם בקשות ואפשר שיהא מיצר בשבת משא"כ עננו אין שם בקשות רק בקשה כללית עננו כי בצרה גדולה אנהנו אל תפן אל רשענו וכו' אין חשש של מיצר וכדמשמע מהמשנ"ב.

קצ"ט דאומר הרחמן בשבת ואין זה משום שואל צרכיו בשבת.

וכן פסק המ"ב סק"ט דאין לשנות דאם אומר בחול רחם יאמר בשבת גם כן רחם ואע"ג דאסור לשאול צרכיו בשבת הכא שאני דטופס ברכה כך היא תמיד, וגם כל הרחמן יכול לומר בשבת אע"פ שאינו מטפס הברכה שתקנו חכמים מכיון שנהגו הכל לאמרם בכל פעם שמברכים ברכת המזון נעשה להם כטופס ברכה ואין כאן משום שאלת צרכיו בשבת.

חזינו דבר שהוא טופס ברכה או דבר שנהגו הכל לאמרם נעשה כטופס ברכה ומותר לאמרם בשבת, אבל שאר בקשות כגון אבינו מלכנו בר"ה שחל בשבת כתב הרמ"א בסימן תקפ"ד ונהגין לומר אבינו מלכנו ואם הוא שבת אין אומרים אותו, וכתב המג"א ומביאו המשנ"ב דהטעם משום שיש איסור שאלת צרכיו בשבת.

וקשה טובא דהשו"ע בסימן רפ"ח סעיף ו' כתב המתענה בשבת אומר עננו אחר סיום תפילתו וכוללו באלהי נצור, וכתב הרמ"א ויאמר אחר תפילתו רבון העולמים גלוי וכו' כמו בחול והמג"א והמשנ"ב הוסיפו דמותר לומר אלהי עד שלא נוצרתי, ומפרש שאינו אסור שאלת צרכיו אלא כשמבקש על חולי או על פרנסה ודומה לו שיש לו צער, אבל חרטת עונותיו טוב לומר בכל יום, הרי דסתם שאלת צרכיו כשאין הצער לפניו סבירא ליה להמג"א דמותר לבקש בשבת א"כ קשה למה אסור לומר אבינו מלכנו הרי אין הצער לפניו ומבקש הרבה בקשות כנוסח

הפרשה פותחת בפסוק "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה רש"י במקום מקשה לא היה צריך לכתוב אלא וילך חרנה למה הזכיר יציאתו, אלא מגיד שיציאת צדיק מן העיר עושה רושם בזמן שצדיק בעיר הוא הודה זיוה והדרה, יצא מהעיר פנה זיוה הודה והדרה. פרוש רש"י זה הוא מתאים בדיוק למרן המשגיח הרב ד יפה זצוק"ל שנפטר לבית עולמו לפני שבועיים. שפנה זיוה הודה והדרה של ישובנו רכסים בפטירת המשגיח זצוק"ל.

"החתם סופר" מקשה כ' בפסוק ויצא יעקב מבאר שבע וכו' רש"י מפרש פנה זיוה הודה והדרה ויציאת צדיק מן העיר עושה רושם! למה שאברהם אבינו ויצחק אבינו שירדו למצרים, לא כתוב פנה זיוה הודה והדר של העיר אלא רק אצל יעקב אבינו?

תירץ החתם סופר! משום שיעקב אבינו היה שרוי במחיצתם של צדיקים יצחק אביו ואימו רבקה שהרגישו בחסרונו לאחר יציאתו מן העיר והדבר עשה עליהם רושם. ואילו אצל אברהם ויצחק אבינו הם יצאו

*גבעה ג'. ועיינו במדור 'עיינינו ראו' כיצד עודד ותמך מרן המשגיח זצוק"ל בכולל ערב רשב"י.

ולפ"ז יקשה למה מותר לומר אלהי נצור הרי יש שם בקשות פרטיות, ואין זה בכלל ההיתר של טופס ברכה. וזה יקשה לדעת התנחומא שיש חשש של מיצר, אבל לאור זרוע בדעת הירושלמי דסבר דכל מה שרגילים העולם לומר הרי זה נעשה בטופס ברכה, לא יקשה וצריך לומר דבקשות על גשמייות בזה יש חשש שאדם יצטער, משא"כ בקשות על רוחניות כמו באלהי נצור אין חשש של מיצר, כמו שכתב המשנ"ב דחרטת עונותיו מותר, ואע"פ שאומרים וכל החושבים עלי רעה שאינו בקשה רוחנית, אלא מכיון שאינו יודע מחשבותם הרעים רק מבקש שיפר מחשבותם אין חשש של מיצר.

אמנם יש להבין דבנוסח רבון כל העולמים בלי שבת אומרים והסר ממני כל מיני חולי ומודה וה"ז זה בקשה של צער כדאיתא במשנ"ב, ובאמת השערי תשובה בסימן רס"ב כתב שאין לאומרה וכן הביא משאילת יעבץ, ובלקוטי מהרי"ח מיישב המנהג ע"פ האור זרוע שכל דבר שנתייחד לכל העולם הו"ל כטופס ברכה וליכא איסור ע"ש.

אולם ידוע דעת הגר"א דבשבת אומר נחמנו תחלה וסוף ופסק כדעת הרי"ף המובא בטור, וכן ידוע שהגר"א אמר רק שלש הרחמן בבהמ"ז, וכן הגר"א באמרי נעם בברכות שם כתב דאין לומר אלהי נצור בשבת, וזה צ"ב דהטוש"ע כתבו דהמתענה בשבת יאמר עננו באלהי נצור א"כ לדעת הגר"א מתי אומר המתענה עננו, ויש לעיין ואכמ"ל.

סולם יעקב - הלום או נבואה?

שבחלום, ונשאר נקי בלי דברים בטלים. ואצל יוסף כיון שסיפר לאחיו שאינם אוהביו, היה פגם בפתרון ונדחה כ"ב שנה.

ולפי"ז יתכן שהיה חלום נבואי, אלא שמתוך פגם שהיה בפתרון נשאר בו גם דברים בטלים, וקצת משמע בלשון הרמב"ן שם דיעקב פירש הדברים כך למנוע קנאת האחים ע"י שיחשבו שהוא חלום בעלמא, אבל כוונת ליבו היתה לפתרון אמת. וצ"ע.

יעו"י בדברי רבינו על חלומות פרעה (מא א) הבחנה נוספת לסוג חלום אמיתי אף שאינו נבואה כלל: עוד ירצה באומרו ופרעה חולם, לומר שגם פרעה עצמו הרגיש בחלומו כי היה חולם חלום... וכוונת הכתוב בהודעה זו היא להגיד סימני החלום אשר יצטדק, והוא כאשר ירגיש האדם בחלום כי הוא שלם בדעתו להבחין דבר עד שישכיל לדעת דברים שלא יתכן היות בהקיץ וירגיש כי הוא חולם, זה יגיד כי אין חלומו בלבול הדעת וערכוב השכל ורוחות יתעללו בו, אלא מודיעים אותו עליונים למעלה עתידות. עכ"ל.

כיום יאיר שיהיה הדבר בעיניו כאילו הוא בהקיץ ממש, בא האות והמופת להודיע כי מחזה שדי יחזה... על כן סיפר יוסף ואמר "והנה" בכל פרט, שכל דבר שהראוהו היה ברור בעיני שכלו כאילו היה רואהו עתה שהוא בהקיץ בהשלמת דעתו, ואין זה אלא חלום צודק. משמע מדבריו שדרגת החלום בשינה כאשר הוא ברור, הרי הוא כבהקיץ.

אלא שבגמ' (ברכות נה) הביאו ראיה מחלום יוסף שאין חלום בלא דברים בטלים, שהרי אימו לא באה להשתחוות לו, וא"כ ודאי אין זה כנבואה שהיא אמת מוחלטת.

אמנם מצאנו בזה מדרשות חלוקים, דבב"ר (פ"ד יא) א"י דנתקיים בבלהה. והרמב"ן שם כ' דכל נשי אביו בכלל זה. ולפי"ז י"ל דנתקיים החלום בשלימות כנבואה ממש.

ובדרך אפשר י"ל ע"פ המבואר בחז"ל (זוה"ק ח"א קפג). דחלום אמיתי - בשורשו הוא נבואה, אלא שנשתלשל דרך חלום, וכיון שירד למטה דרך עלמא דשקרא בהכרח שמעורב בו דברים בטלים. אמנם ע"י הפתרון בפה, מתברר האמת

ובדגל מחנה אפרים הביא דברי רבינו וכו': שהיה נבואה ממש שראה באספקלריא המאירה ולא כענין החלום, ונראה לפי עניות דעתי שמרומז בפירוש בתיבת והנה שהיה נבואה ממש, על דרך מאמרם ז"ל (ברכות נ"ז): חלום אחד מחלק ס' נבואה ותיבת הנה גימטריא ס' והוא שמרמז בכל פרט ופרט תיבת והנה היינו שהיה כאן כל הס' חלקים של נבואה. ע"כ.

אמנם מצוינו בזה דרגות חלוקות, שעה"פ בחלום אדבר בו (במדבר יב ו) כ' רבינו כי אין הכונה חלום ממש אלא הנבואה היא בהקיץ: ופירוש תיבת בחלום היא בגדר חלום באיכות ומהות, ולעולם בהקיץ היה ה' נגלה אל עבדיו הנביאים, אלא כשהיה בא להם הדיבור היו מקבלים אותו בתכונת החלום כנוצר, והיו נופלים לארץ ומתטרפת דעתם מעליהם. אך כאן בחלום יעקב המובן לכאורה שהיה חלום מתוך שינה ולא בהקיץ.

ולגבי חלומות יוסף כ' (ז לז): כי החלום אשר יהיה מראה הנבואה והודעה מהמודיעים שלפני ה', האות והמופת הוא אם יהיה החלום לחולם בהיר וצהיר מענפי הנבואה.

וישכב במקום שהוא ויחלם וכו'. פשט המקרא לכאורה שהיה חלום ממש, וכדברי הפסוק שלקח אבנים לשים מראשותיו, ושכב לישן. אמנם הרמב"ן כ' הראהו בחלום הנבואה. משמע שהיתה זו נבואה ממש. ובבעה"ט כ' חלום בגי' זהו כנבואה.

ורבינו האוה"ח הק' ביאר כאן כיצד ניתן להבחין בין חלום בעלמא לחלום נבואי, וז"ל: ויחלום והנה וגו' טעם אומרו והנה להיות שאין החלום מוחלט בבחינת הצדק כי חלומות שוא הם, גם שעל כל פנים יהיה בהם תבן (ברכות נה) כי הם במראה השעמום, לזה אמר והנה פירוש כי הדברים בלא שעמום ודמיונות, אלא כל דבר נגלה אצלו ומבואר כיום יאיר, ואין זה דומה לשאר החלומות שרואה דבר ואינו מחליט בראייתו מה שהוא רואה, ולזה תמצא שדקדק לומר בכל פרט ופרט מהנגלה אליו בחלום "והנה", גבי ראית הסולם אמר והנה סולם, גבי ראית המלאכים אמר והנה מלאכי וגו', גבי גילוי שכינה אמר והנה ה', הכוונה בזה כי היתה נבואה ממש. ע"כ. וכן להלן (פסוק יד) כ' שכאן הוא בחינה של ענף מענפי הנבואה.

משנת חכמים

מתורתם של רבותינו

המשך מעמ'א'

עיניים ושתי אזניים, עם אלו הכלים מוטל על צריך להשתמש, ובהם יגיע לשלמות הנדרשת. ואין צריך יותר מזה, א"כ ה"ה בשאר עיניינים, אם הוא עני או חולה ל"ע, זה המצב בו הוא נתון באלו הכלים צריך עבוד ולהגיע לשלמות.

זה נלמד מיעקב, שאמר: "והאבן הזאת אשר שמת מצביה יהיה בית אלוקים". מתי אמר זאת? בזמן שברח מבית אביו ששם היה שרוי בשלות נפש, פתאום נהפך עליו הגלגל - עני מרוד, בורח מחמת מרבים למקום שומם, פניו מועדות לבית לבן הארמי המבקש 'לעקור את הכל', נצרך כביכול לחסדיו של אותו רשע. איזה תפנית חדה בחייו, טלטלה של געזוע ואיבוד הדעת, ובכל זאת לא תירץ את עצמו, ולא אמר: 'אילו היה לי אוהל ומיטה לנוח'. ובמקום לבכות, לקח אבן ואמר: "זה יהיה לי בית אלוקים" - גם מאבן פשוטה יכולים להתרומם ולעשות ממנה בית אלוקים, במקום לבכות על העבר יש להודות על העבר. ולצעוק על העתיד להתפלל ולהיות צמא לדבקות בה' יתברך.

את ההתעלות לשעת כושר אחרת. זאת אומרת - כל אחד חושב שעבודתו וגדלותו בתורה ויר"ש תלויה במצבו. ואם מצבו לא שפר עליו, הרי שעבודתו מוגבלת, וזו טעות גדולה! דא"כ איה ה'בחירה', דכיון שיש 'בחירה' לאדם, היו צריכים לתת לאדם את מצבו בידו בכדי שיוכל לבחור. ואם רואים לא כך, אלא מצבו של האדם הוא בגזירתו יתברך קודם בואו לעולם, וודאי אין עבודתו תלויה במצבו, וה'בחירה' עדיין בידו, ובכל מצב שבו הוא נתון - בין עני, בין מדוכא ביסוריו, בין זקו, בין חולה, נדרש ממנו להגיע לשלמות כפי שנדרש ממנו ללא כל קשר למצבו. והחילוק - 'בכל מצב ומצב הוי מודה לו במאוד מאד' - יש להגיע אל השלימות כשאדם מתאמץ, מייחל לכך, זוכה שה' נצב עליו לשמרו.

וחיזק 'אור יהל' את העניין, שהרי פשוט וברור לכל אדם, לא יכול אדם לתרץ את עצמו על אי שלימותו בירתה ה' ובתורתו - מפני שחסר לו עוד עין, או שמא חסר לו אוזן - בנוסף על שתי עיניו ושתי אזניו. אלא ברור לכולם שאם נברא עם שתי

ממנה היא: להתפלל ולייחל, ולהתאמץ - גם במצב כזה להישאר דבוקים בו יתברך - בכל מצב שבו הוא נתון, יש להדבק בדרך ה'. בין במצב של אור, בין במצב של חושך.

וכעין זה מבואר בספר 'אור יהל' על דרשת חז"ל: "בכל מאוודך" - בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הווה מודה לו במאוד מאוד. פירוש: בכל מצב ומצב בו הנך שרוי, נדרש ממך לעבדו במאוד מאוד ולהגיע לשלמות, ולא לחשוב שבמצב של חושך אזי יעזוב וימעיט מעבודת ה' לחפש כלים ודרכים אחרות. דמשמים נתנו לאדם את כל הכלים הנצרכים לו ומתאימים לו לכל מצב.

והנה אנחנו מתרצים את מיעוט עבודתנו ברוחניות, בזה שהמצב מכריחנו: בעיות הפרנסה, או הסביבה - ומפני כך לא נוכל לקיים מצוות ה' בשלמות הראויה. ואומרים אנו - אילו היה המצב מזהיר יותר, או אז היינו מעפילים לפסגות בעבודת ה' ומוסיפים טהרה יתירה, נמצא שכל אחד אינו שבע רצון ממצבו, ודוחה

בתנאי שראשו מוצב בשמים עם הממון - כשמשמשים כדבעי, אז אפשר להגיע לדרגות גבוהות.

הסולם הוא כלי נצרך בכל בית, אך יש לזכור שהסולם אינו רהיט, לא משאירים אותו לנוי באמצע הבית. וכשאינו משמש לעליה, מיד מסירים אותו ומשכיבים אותו במחסן. לרמז על עניני עוה"ז שלא לעשותם עיקר, רוב הזמן יש להתרחק מהם ולעסוק בעניינים הרוחניים. רק כשיש הכרח - במצבים של ירידות, אז יש לפתוח הסולם ולהעמידו כדי לעלות. ובזה יזכה להבטחה של "והיה אנכי עמך ושמרתך בכל אשר תלך", יעקב אבינו עבר שתי תקופות: אחת - כל השנים שהיה בהתעלות ונחת רוח. והשנית - תקופה של מלחמה מתמדת מצרה לצרה, בה עסוק היה בעניני עוה"ז.

וזהו סימן לעם ישראל, תקופה אחת שיהיו שרויין על אדמתן בהשקט ובבטחה - איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו. ובתקופה שניה יחוו ישראל גלות וסבל ויסורין - זמן של חשכות, שהדרך היחידה להינצל